

Förnamn som pyr och förnamn som ligger pyrt till. Hypoteser, trender och antaganden

Linnea Gustafsson

Abstract

This article tackles the issue of the disappearance of a first name. When can a name be considered to have disappeared? The basic data used in the study is taken partly from the “Norstedt data” presented by Sture Allén and Staffan Wåhlin in *Förnamnsboken* in 1995, partly from Statistics Sweden. The frequency change of almost 50 first names between the end of the 19th century and 2022, except for the years 1995–1997, is analyzed and discussed in the article. The results show that it is difficult to find names in Sweden that have completely disappeared from the common onomasticon. Therefore, the analysis introduces seven levels ranging from living names to completely disappeared names via poorly situated names and smoldering names.

Keywords:

disappearing first names; fashion names; name trends; popularity peaks; frequency waves

Nyckelord:

försvunna förnamn; modenamn; namntrender; popularitetstoppar; frekvensvågor

1. Inledning

En del tidigare forskningslitteratur låter förstå att förnamn har försvunnit ur det svenska namnskicket, särskilt vad gäller namn som bars före medeltiden och som i stor utsträckning anses ha blivit utkonkurrerade av de kristna och religiösa namnen som kom in i och med kristnandet av Sverige, även om den här processen kunde gå ganska långsamt (Otterbjörk 1992 s. 6; Janzén 1947 s. 25, 130 f.). Trots detta bärs fortfarande exempelvis förnamn som bars under medeltiden (eller ännu tidigare) *Helmich*,¹¹ *Lindorm*, *Orm*, *Ramborg* och *Öpir*

¹¹ *Helmich* lånades in till det svenska namnskicket från låg- och senare högtyskan (Solling 2024).

samt 1800-talsnamn som *Aqvilina*, *Kristman*, *Lisken* och *Rigel*, av svenskar. Visserligen endast av ett fåtal personer vardera, men de är trots allt fortfarande i bruk. De här exemplen antyder alltså att det kan vara ganska komplicerat att definiera ett förnamns försvinnande och därför skulle jag vilja fördjupa mig i detta i den här artikeln. Vad är ett försvunnet förnamn eller, rättare sagt, när kan ett förnamn anses vara försvunnet?

2. Material och metod

För att genomföra analyserna i artikeln utgår jag från flera olika digitala material och låter dem samverka. Jag använder statistiskt material som hämtas från Statistiska centralbyråns (SCB) namnstatistik 1998–2022 (SCB: Nyfödda, tilltalsnamn...) som inkluderar tilltalsnamn som har minst två bärare, samt från Norstedts material som ligger till grund för *Förnamnsboken* (Allén & Wåhlin 1995). Den sistnämnda statistiken inkluderar alla förnamn, såväl tilltalsnamn som sidonamn, på svenska medborgare den 1 januari 1995 (Allén & Wåhlin 1995 s. 10). Materialtillgången leder till två konsekvenser. Den första är att det finns färre namn tidigt i materialet, främst från 1800-talet, eftersom många av dem som föddes då hunnit avlida vid materialsammanställningen och därmed ingår inte deras förnamn. Den andra konsekvensen är att det inte föreligger något material över huvud taget mellan åren 1995 och 1997.

Procentsatserna i artikeln baseras på alla löpnamn som har givits till nyfödda barn (uppdelat på kön) vid respektive tidsperiod. Det innebär alltså att alla förnamn, både tilltalsnamn och sidonamn, ligger till grund för uträkningarna från 1800-talet fram till 1994, medan uträkningarna 1998–2022 endast baseras på tilltalsnamn. Materialet utgör ett så kallat totalmaterial, varför inga övriga statistiska analyser är nödvändiga. De förnamn som redovisas i studien används som exempel på förnamns olikartade frekvensrörelser.

I artikeln kommer olika exempel på förnamnens frekvensförändringar under de senaste 120–130 åren att redovisas för att därefter användas i analys, diskussion och sammanställning. De namn och namntrender som har valts ut för att belysa resonemanget i undersökningen är huvudsakligen exempel på förnamn och trender som, enligt tidigare forskning (t.ex. Alhaug 2004; Allén & Wåhlin 1995; Brylla 2004; Meldgaard 1997; Otterbjörk 1992; Sigurd & Eeg-Olofsson 2004; Svanevik 1987), borde ligga rätt i tiden. Det vill säga att namnet har legat på en låg frekvensnivå i flera decennier, varför det skulle kunna vara dags med en popularitetsökning igen runt år 2000.

I materialbearbetningsfasen har stavningsvarianter slagits samman om det inte antas föreligga någon uttalsskillnad på svenska. Alltså har förnamn med stumt *h* förts samman med motsvarande namn utan *h* (t.ex. *Mathilda* och *Matilda*, *Thomasine* och *Tomasine*) liksom varianter med *k* och *c* (t.ex. *Benedikta* och *Benedicta*, *Klara* och *Clara*, *Lykke* och *Lycke*, *Oskaria* och *Oscaria*, *Erik* och *Eric*, *Karl* och *Carl*) samt *v* och *w* (t.ex. *Villy* och *Willy*). Dessutom har olika stavningsvarianter för *Gustafva*, *Gustafa* och *Gustava* behandlats som ett och samma namn.

För att undersöka förnamnens modefluktuationer har jag använt innovationskurvan (Rogers 1983), som tidigare använts inom namnforskningen (t.ex. Alhaug 2004 s. 193; Besnard & Desplanques 2001; Gustafsson 2002; Kiviniemi 2003). I teorin ser denna ut som en normalfördelningskurva, men i verkligheten är det inte alltid så eftersom kurvornas utseende kan variera, vilket framkommer nedan (se figur 1).

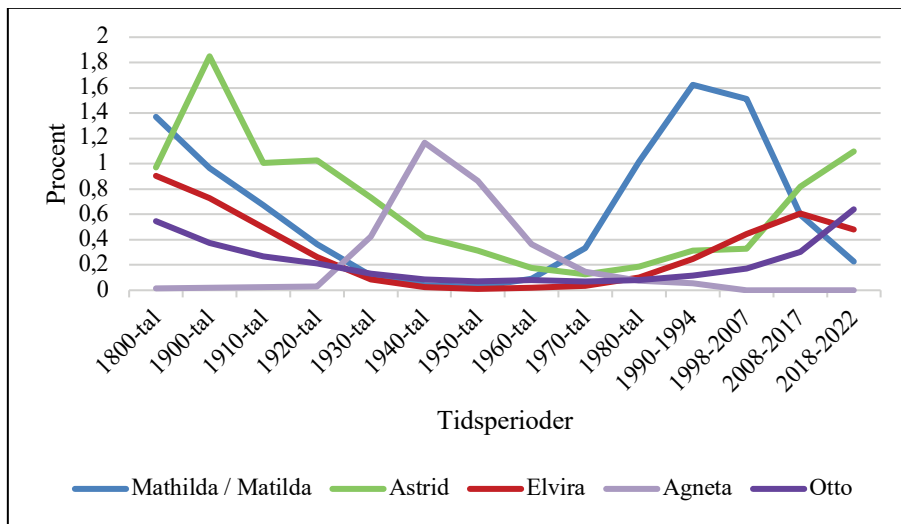
3. Popularitetskurvan som mått på förnamns försvinnande

I artikeln kommer jag att undersöka hur modet och populariteten för såväl enskilda namnformer som hela namngrupper växlar över tid. I det förstnämnda fallet har jag valt att använda termen modenamn (jfr Meldgaard 1997) och i det sistnämnda fallet namntrender (jfr Gustafsson 1994). Ett modenamn är ett specifikt förnamn som blir modernt vid en viss tidpunkt, medan en namntrend är en hel grupp av förnamn med vissa likheter, som blir moderna respektive omoderna vid ungefär samma tid. Anledningen till att ett förnamn eller en viss typ av förnamn blir moderna, kan bero på olika anledningar, t.ex. namnens struktur, stavelseantal och upplevt ursprung, som både kan samverka, överlappa och motverka varandra. Följden blir att modenamn och namntrender är komplexa att studera eftersom påverkan kan ske genom flera strömningar samtidigt. Dessutom är namntrenderna starkare än modenamnen på så sätt att det är svårt för ett förnamn som ligger helt utanför tidens populära namntrender att öka i frekvens (Gustafsson 1994).

3.1 Frekvenskurvan för modenamn

Popularitetskurvan för olika förnamn eller förnamngrupper kan se mycket olika ut. Kurvan kan t.ex. vara brantare eller flackare vid uppgång och fall och själva toppen kan vara högre eller lägre. Ett förnamn med en brant kurva är *Agneta* som ökar kraftigt i frekvens under 1930-talet för att sedan sjunka i

popularitet ungefär lika hastigt innan den, från och med 1970-talet, planar ut på en låg frekvensnivå. *Mat(h)ilda* har en popularitetstopp på 1800-talet och en runt millennieskiftet 2000. Det innebär att namnet är ganska lågfrekvent under decennierna i mitten av 1900-talet. En liknande frekvenskurva uppvisar *Astrid*, som är det vanligaste flicknamnet 2022 (SCB: Namn – nyfödda flickor 2022), medan *Elvira* och *Otto* har flackare popularitetskurvor, men med toppar någon gång på 1800-talet för att sedan återkomma med nya toppar på 2020-talet (jfr figur 1). De här namnexemplen visar att det kan vara svårt att avgöra exakt när de högsta punkterna i popularitetskurvorna infaller eftersom det i många fall hade behövts ett ännu längre tidsintervall för att klarlägga detta än vad undersökningsmaterialet har möjliggjort.

Figur 1. Olika varianter av förnamns popularitetskurva.

En rimlig uppskattning utifrån det tillgängliga materialet är att en popularitetsvåg (det vill säga från att förnamnet börjar stiga i frekvens till det har sjunkit till en utplanande nivå) håller i sig ungefär fyra eller fem decennier, men att den absoluta toppen är betydligt kortare än så. Dessutom är populariteten olika stor för namnen, vilket ger en variation i höjden på topparna i kurvan. *Astrids* högsta frekvens infaller vid första decenniet av 1900-talet då det utgör 1,8 % av namnen som gavs till nyfödda flickor. *Agnetas* högsta popularitet infaller på 1940-talet (1,2 % av förnamnen) och *Mat(h)ildas* infaller 1990–1994 (1,6 %). Samma frekvensvariation syns inte vid deras respektive popularitetsdalar (det vill säga under den period då kurvan är nästan utplanad på en låg frekvensnivå) eftersom förnamnens popularitet är ungefär lika låg för de här undersökta förnamnen, som tycks vara omoderna under 50–70 år innan en

ny ökning infaller. Det är svårt att ange detta skeende mer exakt eftersom skillnaden är så pass stor mellan dem.

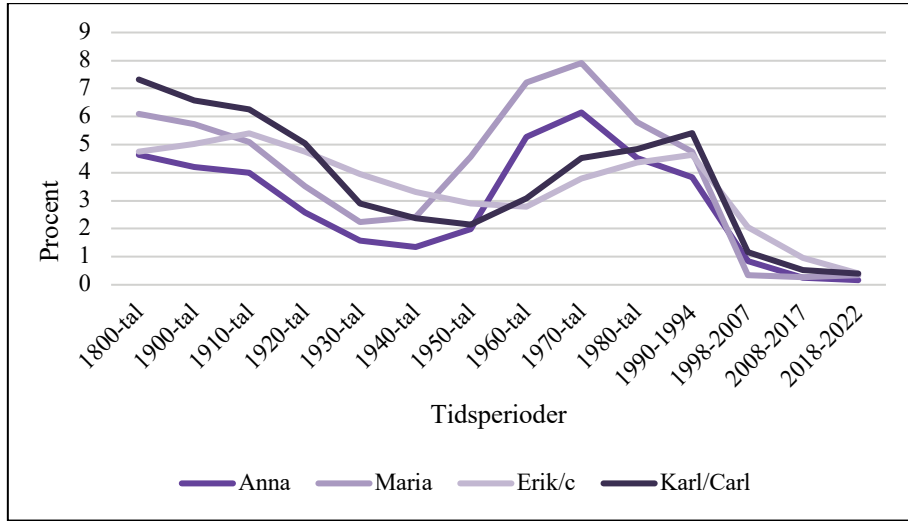
3.2 Frekvenskurvan för mycket vanliga förnamn

Nästa kurva visar frekvensförändringen för några av de vanligaste förnamnen i Sverige: *Anna*, *Maria*, *Erik/c* och *Karl/Carl*. Alla dessa namn har funnits länge i Sverige, och på både 1700- och 1800-talet hörde de ofta till de allra vanligaste förnamnen i samhället (Gustafsson 2002 s. 83 f.). De här fyra förnamnen löper naturligtvis ingen risk att försvinna ur det svenska namnskicket inom överskådlig tid, men trots detta fluktuerar frekvensen under den undersökta tidsperioden. Det går att konstatera att de har en, i jämförelse med andra namn, hög procentandel namnbärare, även när frekvensdalen vid mitten av 1900-talet är som djupast. Som minst utgör *Anna* 1,4 % (på 1940-talet) och *Maria* 2,2 % (på 1930-talet) av flicknamnen, samt *Erik/c* 2,8 % (på 1960-talet) och *Karl/Carl* 2,2 % (på 1950-talet) av pojksnamnen (se figur 2).

Eftersom de här förnamnen var vanliga redan vid undersökningsperiodens början i slutet av 1800-talet samtidigt som de har en kort lägsta punkt – endast 10–30 år – vid respektive namns frekvensnedgång vid mitten av 1900-talet hinner de med ytterligare en frekvenstopp under undersökningsspannet. De absoluta topparna ser alltså ut att komma tätare för de här förnamnen. För *Annas* och *Marias* del handlar det om ca 70 år mellan topparna, och för *Erik/cs* och *Karl/Carls* del om ett 90-tal år, medan frekvensstigningen för respektive förnamn redan har pågått under två till fyra decennier innan toppen nås (se figur 2). De förhållandevis korta intervallerna mellan de här förnamnens upp- och nedgångar i frekvens kan bidra till en uppfattning om att de alltid är populära och har en jämn och hög frekvens, något som alltså inte riktigt stämmer.

Det är också tankeväckande att de här fyra förnamnen har en mycket brant nedgång i popularitet mellan 1998 och 2002. *Anna* har en frekvens om 3,8 % 1990–1994 och sjunker sedan till 0,8 % 1998–2002. Motsvarande siffror 1990–1994 för *Maria*, *Erik/c* och *Karl/Carl* är 4,7 %, 4,6 % respektive 5,4 % och i och med frekvensnedgången 1998–2002 hamnar de på 0,3 %, 2,1 % respektive 1,2 %. Det här frekvensfallet går endast att förklara med materialens olikheter där sidonamnen exkluderas från och med 1998. Det kan alltså vara så att de här förnamnen fortfarande är vanliga vid namngivning, men inte som tilltalsnamn (jfr figur 2). Därmed är detta ett tydligt exempel på den betydelse som flernamnssystemets framväxt har haft för att förnamn kan existera samtidigt som deras synlighet inte alltid är lika stor.

Dessutom vet vi att allt färre namngivare sedan de sista decennierna på 1900-talet i både Finland och Sverige väljer ett förnamn som ligger på 10-i-topplistan, utan de föredrar namn som uppfattas som mindre vanliga (Kiviniemi 2003 s. 45 f.; Gustafsson 2020 s. 162 f.). Det här leder till en sjunkande frekvens särskilt för de allra vanligaste förnamnen dit *Anna*, *Maria*, *Erik/c* och *Karl/Carl* hör.

Figur 2. Frekvensförändring för *Anna*, *Maria*, *Erik/c* och *Karl/Carl*.

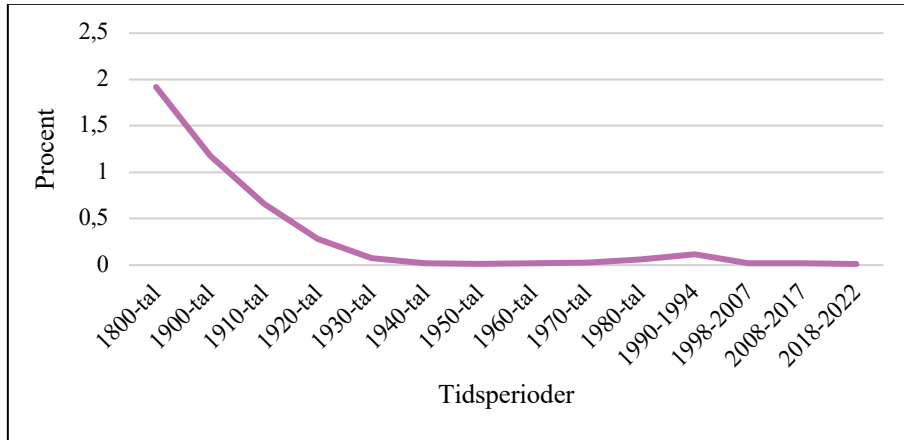
4. Förnamn och förnamnstrender som ligger pyrt till

Som exempel på förnamnstrender som ligger pyrt till kommer moverade kvinnonamn, könsglidande förnamn samt *-olf*-namn, och namnen *Hildur*, *Hulda* och *Olga* att fokuseras.

4.1 Moverade förnamn

En förnamnstrend som verkar ha haft fäste i namnskicket runt sekelskiftet 1900 är kvinnonamn som är avledda av mansnamn. De förnamn som ligger till grund för iakttagelsen och som inkluderas i figur 3 är *Adolfina*, *Alberta*, *Albertina*, *Albina*, *Arvida*, *Augusta*, *Auguste*, *Axelia*, *Axelina*, *Benedikta/Benedicta*, *Bernhardina*, *Davida*, *Fransina*, *Gustafva/Gustafa/Gustava*, *Hansina*, *Laurentia*, *Leontina*, *Olava*, *Oskaria/Oscaria* och *T(h)omasine*, som hos Allén & Wåhlin (1995 s. 248 ff.) markeras som särskilt typiska runt sekelskiftet 1900. Frekvensen för dessa förnamn sjunker successivt från slutet

av 1800-talet, då de utgjorde 1,9 % av de flicknamn som användes vid namngivning, till 1930-talet, då motsvarande siffra var 0,08 % av namnen. Därefter är förekomsten av dem knappt mätbar, med undantag för 1980-talet då en liten ökning återigen är skönjbar (0,11 % av namnen). Frekvensen sjunker dock återigen efter millennieskiftet 2000 (se figur 3).

Figur 3. Frekvensen för de moverade kvinnonamnen, *Adolfina, Alberta, Albertina, Albina, Arvida, Augusta, Auguste, Axelia, Axelina, Benedikta/Benedicta, Bernhardina, Davida, Fransina, Gustafva/Gustafa/Gustava, Hansina, Laurentia, Leontina, Olava, Oskaria/Oscaria* och *T(h)omasine*.

Den lilla, men noterbara, frekvensuppgången under 1980-talet och 1990–1994 kan bero på att undersökningsmaterialet fram till 1994 innehåller alla förnamn, och därmed kan stigningen bero på att de här namnen förekommer i sidonamnposition. I SCB-materialet 1998–2022 inkluderas enbart tilltalsnamn, varför en frekvensminskning kan vara rimlig. Den här iakttagelsen understryker att förnamn kan existera, men samtidigt ha en begränsad synlighet.

Moverade förnamn har inte helt försvunnit, men de har inte haft någon märkbar popularitetstopp de senaste ca 130 åren. En förklaring till den sjunkande populariteten skulle kunna vara att kutymen om uppkallelse samtidigt minskar (Aldrin 2011 s. 35), något som skulle kunna reducera incitamentet att avleda kvinnonamn efter mansnamn, det vill säga uppkallelse av dottern efter fadern. En annan anledning skulle kunna vara att de här förnamnen är just moverade och att de därmed upplevs som alltför tydligt konstruerade med förebild i mansnamn. Å andra sidan ökar frekvensen för de lika moverade namnen *Alexandra, Daniella, Gabriella* och *Johanna*, starkt vid slutet av 1900-talet. Skulle det kunna vara så att namngivarna har tappat känslan för att dessa fyra förnamn är avledda av mansnamn så att den här kopplingen inte upplevs som lika

besvärande, eller ens existerande? Det verkar åtminstone som om färre modifierade förnamntyper används i slutet av undersökningsperioden än i början av den.

4.2 Könsglidande förnamn

Redan tidigt i det undersökta materialet (vid slutet av 1800-talet och början av 1900-talet) förekommer flera förnamn som ursprungligen är anglo-amerikanska smeknamn (Otterbjörk 1992 s. 27). De namn som jag åsyftar har den typiska strukturen KVKK¹²+y som är densamma för såväl kvinno- som mansnamn. Det här kan ha varit anledningen till att flera av dem uppfattades som otydliga i sin könstillhörighet för namngivarna och därmed kom förnamn som *Benny*, *Conny*, *Jo(h)nny*, *Ronny* och *Villy/Willy*, att användas vid namngivning för både kvinnor och män. Bruket av dessa förnamn på kvinnor, om än med ett lågt antal namn, infaller vid början av 1900-talet (0,03 % av flicknamnen) och sjunker sedan successivt fram till 1940-talet (0,003 % av förnamnen) för att senare sjunka ytterligare från denna redan näst intill obefintliga nivå (se figur 4).

Då de nämnda förnamnen har uppfattats som mansnamn de senaste ca 80 åren eftersom de varit mycket vanligare bland män än bland kvinnor (se den jämförande streckade linjen i figur 4), är ett rimligt antagande att de ligger pyrt till som kvinnonamn, något som stärks av att ingen flicka har fått något av dessa namn som tilltalsnamn i SCB-materialet 1998–2022.¹³ Enligt SCB:s tillgängliga namnstatistik¹⁴ finns det 41 kvinnor som bär förnamnet *Jo(h)nny*, varav 11 har det som tilltalsnamn. *Villy/Willy* bärs av 66 kvinnor, varav 10 har det som tilltalsnamn och 27 kvinnor heter *Benny* och av dessa bär 11 namnet som tilltalsnamn. *Conny* bärs som förnamn av 65 kvinnor, varav 37 har det som tilltalsnamn. Medelåldern bland kvinnliga bärare av *Conny* och *Benny* är drygt 60 respektive nästan 60 år,¹⁵ något som synliggör att de flesta av de kvinnor som bär något av de här båda namnen som tilltalsnamn är litet äldre.

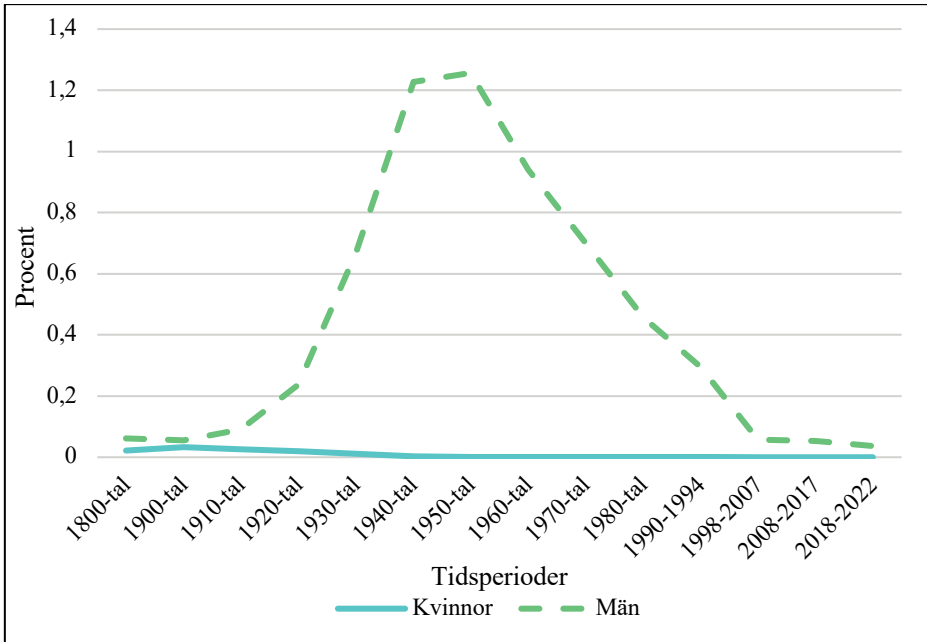
I det här sammanhanget är det av intresse att notera att *Charlie*, som tidigare huvudsakligen uppfattades som ett mansnamn, har ökat som kvinnonamn från att det dyker upp för första gången med några enstaka belegg på 1980-talet till 2008–2017 då *Charlie* utgör 0,08 % av flicknamnen och 2018–2022 då motsvarande siffra är 0,1 %.

¹² K=konsonant och V=vokal.

¹³ I SCB:s material markeras endast om det finns minst två personer som får namnet.

¹⁴ SCB: Hur många heter...?

¹⁵ SCB: Hur många heter...?

Figur 4. KVKK+y-förnamn som bärs av både kvinnor och män, men som nu för tiden snarare uppfattas som mansnamn.

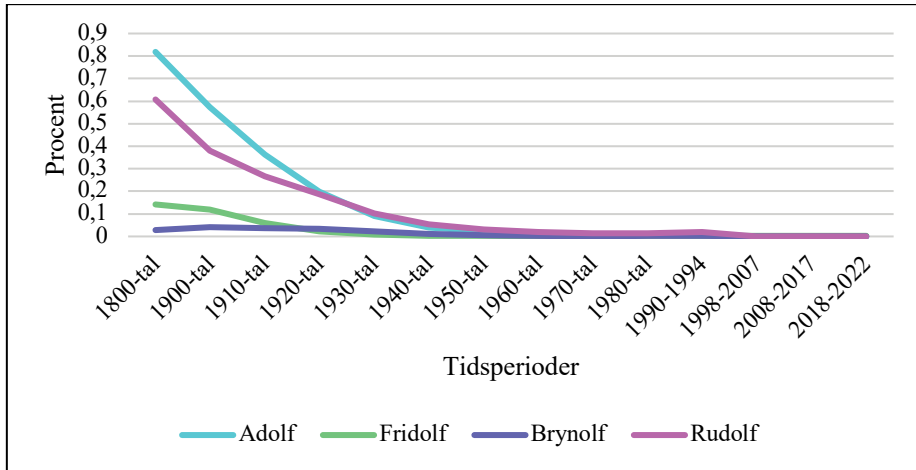
Det skulle således kunna vara ett framväxande mode som innebär att den nya namnlagen från 2016 (Riksdagen, 2016), som inte nämner att förnamn är antingen ett mans- eller kvinnonamn och därför skulle namngivarna kunna ge kvinnor det som tidigare upplevdes som mansnamn. Skulle i så fall detta kunna föra med sig en kommande ökning även för KVKK+y-namnen *Benny*, *Conny*, *Jo(h)nny* och *Villy/Willy*?

4.3 -olf-namn

En förnamnstrend med sjunkande frekvens under 1900-talet är mansnamn som slutar på -olf. Denna namngrupp representeras i undersökningen av *Adolf*, *Brynolf*, *Fridolf* och *Rudolf*.¹⁶ Tre av de här namnen, *Adolf*, *Fridolf* och *Rudolf*, var mer populära i slutet av 1800-talet (0,8 %, 0,1 % respektive 0,6 % av förnamnen) och början av 1900-talet (0,6 %, 0,1 % respektive 0,4%) än vad de är under den sista undersökningsperioden (0 %, 0,002 % respektive 0,0007 % av namnen). *Brynolf* ligger på en låg popularitetsnivå under hela undersökningsspannet, även om den sjunker från mycket låg (0,03 % av pojknamnen

¹⁶ De andra tvåstaviga namnen på -olf (*Andolf*, *Astolf*, *Botolf*, *Idolf*, *Ingolf*, *Randolf*, *Torolf* och *Vidolf*) är så ovanliga 1900–2022 att de inte visas i figur 5.

vid slutet av 1800-talet och 0,04 % under 1900-talets första decennium) till ännu lägre (0,002 % mellan 1990 och 1994). Därefter är *Brynnolf* inte synligt i materialet, som från och med 1998 endast innehåller tilltalsnamn (se figur 5).

Figur 5. Frekvensförändringen för mansnamnen *Adolf*, *Brynnolf*, *Fridolf* och *Rudolf*.

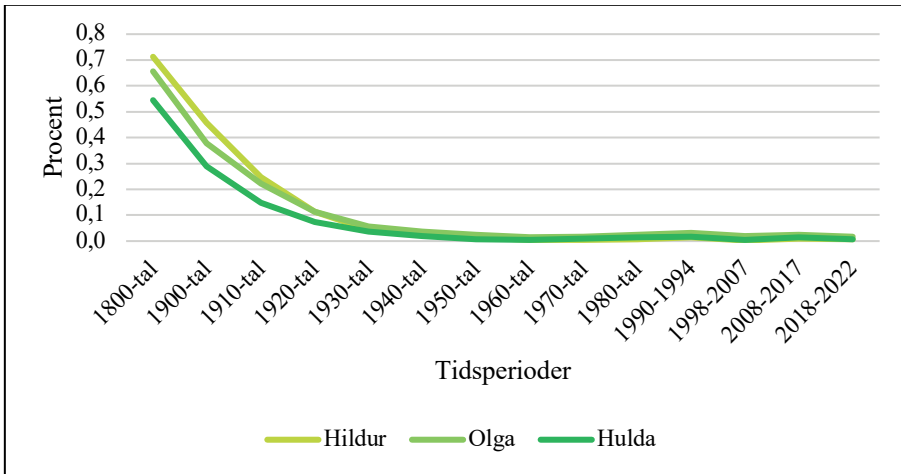
I början av undersökningsperioden är *Adolf* vanligast av de här fyra mansnamnen. Bland de pojkar som är födda i slutet av 1800-talet åtnjuter namnet en viss popularitet (0,8 % av de använda pojknamnen). Namnets popularitet sjunker sedan gradvis. Det har inte heller återkommit med någon ny popularitetsökning, och i den senare delen av materialet (1998–2022) som endast inkluderar tilltalsnamn, existerar över huvud taget inte *Adolf*.¹⁷ Av dem som bär namnet för närvarande har 7 % det som tilltalsnamn och medelåldern för dessa män är 74 år, det vill säga att många av dem föddes på 1940-talet¹⁸ och det går ännu inte att skönja någon frekvensökning i materialet, möjligen för att det kommit att bli så belastat av historien.

4.4 *Hildur*, *Hulda* och *Olga*

Som tre kvinnliga förnamnsexempel på en liknande företeelse används *Hildur*, *Hulda* och *Olga*. De var alla ganska moderna i slutet av 1800-talet (0,7 %, 0,5 % respektive 0,7 % av förnamnen), men därefter sjunker populariteten för dem under de nästkommande decennierna, för att nästan inte alls vara i bruk från mitten av 1900-talet (se figur 6).

¹⁷ I SCB:s material krävs minst två bärare / år av ett namn för att det ska synas i statistiken.

¹⁸ SCB: Hur många heter...? > Adolf.

Figur 6. Frekvensförändringen för kvinnonamnen *Hildur*, *Hulda* och *Olga*.

Det går att sluta sig till att det har gått lång tid, mer än 120 år, sedan dessa förnamn senast hade en popularitetstopp. För att hitta en eventuell förklaring till detta tror jag att man bör söka bland faktorer som motverkar en popularitetsökning för dem. Detta skulle t.ex. kunna vara att de alla består av mörka vokaler (*u* och *o*), något som dels är i allmänt avtagande för närvarande, dels oftare förknippas med manliga namn (Gustafsson 2020). Det kan alltså röra sig om en form av konkurrerande namntrend som försvårar för de här förnamnen att bli moderna just nu. Detta motsägs dock av t.ex. namnen *Tove* och *Lova*, som är ganska vanliga nu för tiden trots att de innehåller den mörka vokalen *o*.

5. Förnamn och förnamnstrender som pyr trots allt

En närmare granskning av de hittills redovisade resultaten visar likväl en delvis annan bild. Vid en sökning i SCB:s dataregister framkommer att 432 män för närvarande bär *Fridolf* som förnamn, varav 69 (16,3 %) har det som tilltalsnamn. Den genomsnittliga åldern bland tilltalsnamnbärarna är drygt 18 år,¹⁹ något som antyder att namnet är inne i en frekvensökning, om än blygsam. Ett kvinnonamn med liknande frekvenskurva är *Amalia* som användes runt sekelskiftet 1900 (Allén & Wåhlin 1995 s. 248 f.) för att sedan sjunka i frekvens under den resterande delen av 1900-talet. I SCB-materialet 1998–2022 används förnamnet återigen på nyfödda flickor, vilket kan tyda på att en

¹⁹ SCB: Hur många heter...?

ny modeperiod är i antågande. Av *Amalia*-namnbärarna har 28,6 % namnet som tilltalsnamn och deras medelålder är knappt 24 år.²⁰

Andra kvinnonamn som följer samma mönster, det vill säga som har en högre popularitet i slutet av 1800-talet än vad de har på 2000-talet, men med en hög andel unga namnbärare nu för tiden, är t.ex. *Arvida* som bärs av 152 personer varav 13 (8,5 %) har det som tilltalsnamn samtidigt som deras medelålder är låg (11,5 år).²¹ *Axelia* och *Axelina* bärs som tilltalsnamn av 14,0 % respektive 12,0 % av namnbärarna, och deras medelålder är drygt 18 respektive knappt 26 år. Motsvarande siffror för *Leontina* och *Lycka* är, vad gäller tilltalsnamn 16,0 % respektive 19,7 % och medelåldern 24 respektive drygt 10 år.²² Även *Hulda*, som jag nyss pekade ut som ett förnamn på nedgång, har några namnbärare. I alla de här fallen rör det sig om ett fåtal namnbärare, men de som bär dem som tilltalsnamn är ganska unga.

5.1 Modenamn som ökar i popularitet

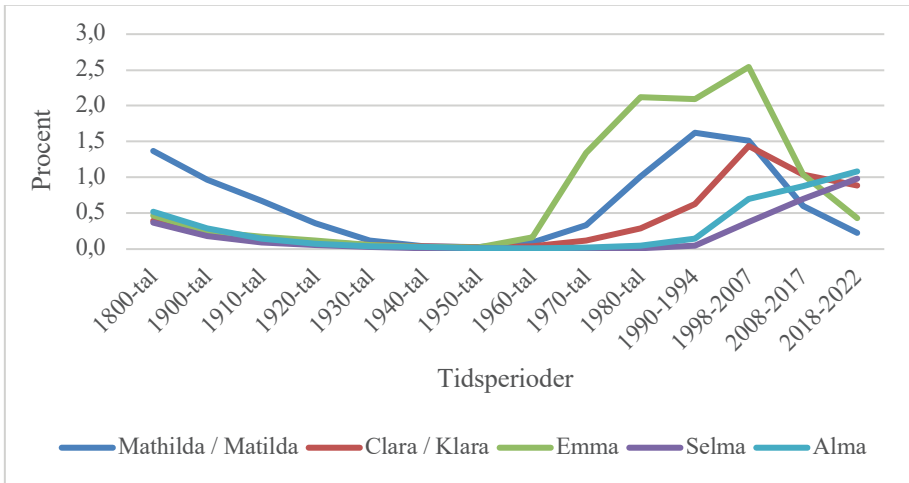
Vissa förnamn som hade en popularitetstopp på 1800-hundratalet, t.ex. *Alma* (0,5 % av flicknamnen), *Clara/Klara* (0,4 %), *Emma* (0,5 %), *Mat(h)ilda* (1,4 %) och *Selma* (0,4 %), återkommer med en ny, och (kanske) ännu kraftfullare, frekvenstopp senare i tiden. För de förstnämnda namnen, *Clara/Klara*, *Emma* och *Mat(h)ilda*, infaller den här andra toppen under de sista decennierna på 1900-talet (1970-, 1980- och 1990-talet). När den högsta toppen för *Emma* nås, 1998–2007, utgör namnet 2,5 % av alla flicknamn. Vid samma tidsperiod har även *Clara/Klara* sin topp som utgör 1,4 % av namnen, medan toppen för *Matilda/Mathilda* nås något tidigare, 1990–1994, med 1,6 % av förnamnen.

Beträffande *Alma* och *Selma* har troligtvis frekvenstoppen ännu inte nåtts, utan popularitetsökningen, som påbörjades under 2000-talet, fortsätter fortfarande att öka. Mellan 2018 och 2022 utgör *Alma* 1,1 % av namnen och *Selma* 1,0 %. Här synliggörs att popularitetstopparna kan ha olika intervaller vid olika namn och därmed blir det svårt att fastställa exakt hur lång en modecykel kan vara (jfr figur 7).

²⁰ SCB: Hur många heter...?

²¹ SCB: Hur många heter...?

²² SCB: Hur många heter...?

Figur 7. Frekvensförändringen för kvinnonamnen *Alma*, *Clara/Klara*, *Emma*, *Mat(h)ilda* och *Selma*.

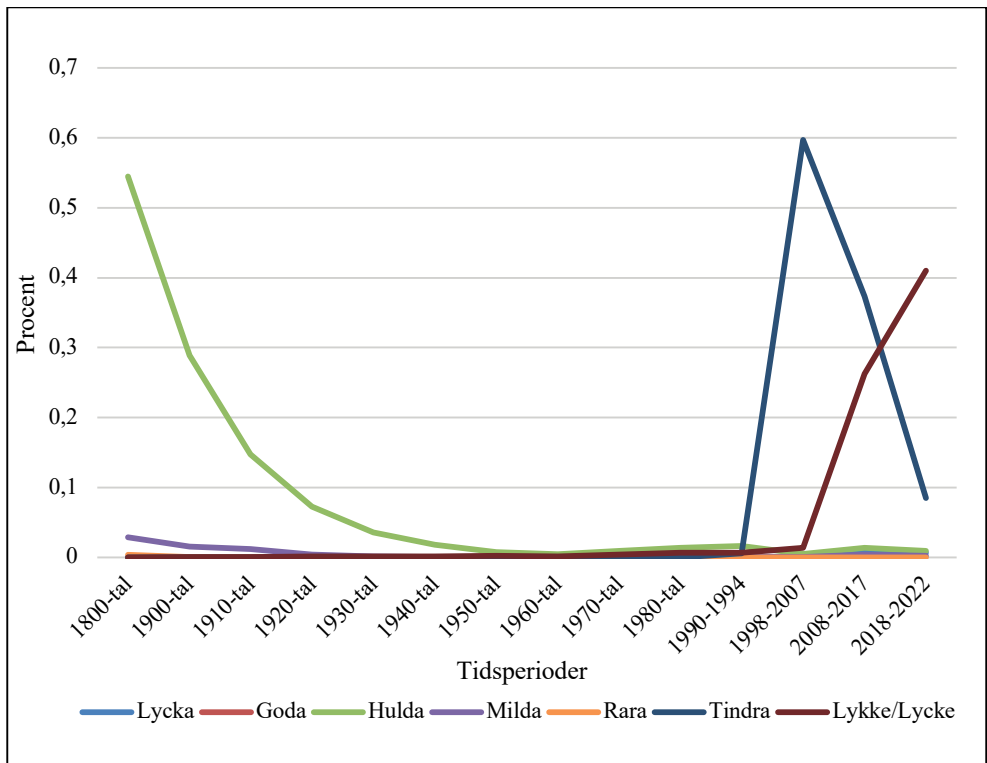
Förutom att det har gått en viss tid sedan de här förnamnen senast var populära, kan jag se ytterligare en anledning till att de ökar så pass kraftigt i frekvens runt millenniumskiftet 2000, nämligen att de flesta av dem är tvåstaviga, något som är mycket populärt vid den här tiden (Gustafsson 2020 s. 167 ff.).

En annan aspekt som kan ha betydelse för ett förnamns ökande popularitet kan illustreras med förnamnet *Oktavia* som förekommer i Sverige i slutet av 1800-talet (0,03 % av flicknamnen), men som sedan dess varit blygsamt använt. Sedan 2015 har trots allt 23 flickor fått tilltalsnamnet med stavningen *Octavia*. Det innebär att namnets frekvens för närvarande ökar då det utgjorde 0,0004 % av flicknamnen 2008–2017 och 0,008 % den sista undersökningsperioden, 2018–2022. En tänkbar förklaring är att förnamnet förekommer på en karaktär i Netflix-serien ”The Hundred” (2014–2020) som fått ett stort genomslag bland ungdomar. När ett namn så att säga får draghjälp och en stor synlighet genom t.ex. tv, film, litteratur, kan detta inverka positivt på spridningen (Besnard & Desplanques 2001 s. 325). Av de 127 kvinnor med *Octavia* som förnamn har 41 (29,8 %) namnet som tilltalsnamn. Medelåldern bland dem är låg – knappt 13 år,²³ vilket understryker att namnet är i en uppåtgående fas. För att förnamnet ska bli accepterat räcker det trots allt inte med en tv-serie, utan namnet behöver också ligga i rätt i tiden, det vill säga att ökningen har föregåtts av en frekvensdal på flera decennier, och det gör *Octavia* som senast hade en liten popularitetsvåg i slutet av 1800-talet.

²³ SCB: Hur många heter...?

5.2 En förnamnstrend som återkommer i förändrad skepnad

I materialet finns också en förnamnstrend som återkommer, men i förändrad form. Den bygger på de kvinnonamn som Otterbjörk (1992 s. 43) menar är identiska med substantiv och adjektiv, *Blida*, *Goda*, *Hulda*, *Lycka*, *Milda*, *Rara* och *Sälla*, som introducerades under 1800-talet, och därmed hade någon form av popularitetstopp vid den här tiden (Otterbjörk 1992 s. 43). Möjligen går det att se slutet av den här popularitetsvågen i det analyserade materialet från de sista decennierna av 1800-talet innan den sedan minskar i en brant sjunkande kurva. Under slutet av 1800-talet var *Hulda*, som utgjorde 0,5 % av flicknamnen, det vanligaste kvinnonamnet av dessa sju, men frekvensen sjunker påtagligt under 1900-talet för både det här förnamnet och de andra substantiv- och adjektivnamnen (se figur 8).

Figur 8. Kvinnonamn med transparent betydelse.

Runt millennieskiftet 2000 är dock namntrenden ännu mer populär än tidigare, men själva namnformerna är utbytta. De populäraste förnamnen efter millennieskiftet 2000 är *Tindra* (identiskt med ett verb) (0,6 % av namnen 1998–2007) följt av *Lykke/Lycke* (identiskt med ett substantiv) (0,4 % av förnamnen

under perioden 2018–2022) som når sina respektive högsta noteringar vid något olika tidpunkter (jfr figur 8). Det här kanske inte är en namntrend med specifika förnamn, utan istället en trend för förnamn med transparent betydelse? I så fall är det naturligtvis viktigt för namngivarna att betydelsen är genomskinlig. Till en sådan trend i modern tid passar *Tindra* och *Lykke* bra, men hur många nutida namngivare känner överhuvudtaget till orden *huld*, *säll* och *blid* som ligger till grund för förnamnen *Hulda*, *Sälla* och *Blida* som förekom under 1800-talet (Otterbjörk 1992 s. 42 f.)? Trots detta bärs även de här tre förnamnen fortfarande av några bärare var, men det är endast *Hulda* som har använts som tilltalsnamn av flickor födda 1998–2022 (32 stycken).

6. Analys och diskussion

Materialgenomgången visar att det är svårt att definiera ett försvunnet förnamn, eller att avgöra när det kan anses vara försvunnet ur namnskicket. Därför har jag valt att gradera försvinnandet i sju nivåer, från levande förnamn till helt försvunna namn (jfr figur 9).

a) Förnamn med återkommande popularitetstoppar och frekvensfluktuationer.	}	Levande förnamn
b) Förnamn som inte har haft någon popularitetstopp under lång tid.		
c) Förnamn som bärs som tilltalsnamn av en låg andel personer.	}	Förnamn som pyrt
d) Förnamn som är sporadiskt förekommande som tilltalsnamn.		
e) Förnamn som endast bärs som sidoställda förnamn.	}	Förnamn som ligger pyrt till
f) Förnamn som endast förekommer i det gemensamma onomastikonet i form av minnet eller i skriftliga källor.		
g) Förnamn som inte burits sedan medeltiden.	}	Försvunna förnamn

Figur 9. Sju nivåer från levande till helt försvunna namn eller namngrupper.

a) Förnamn med återkommande popularitetstoppar.

Förnamn som regelbundet får popularitetstoppar är levande så till vida att nya namnbärare tillkommer med jämna intervall. Intervallens svängningar kan vara olika långa, men i det här materialet tycks det vara vanligast att en frekvensökning återkommer efter ett 30-tal år för de allra vanligaste förnamnen, *Anna*, *Maria*, *Erik/c* och *Karl/Carl*, medan det för andra, mer modebetonade namn, t.ex. *Astrid*, *Elvira*, *Mat(h)ilda* och *Otto*, tycks röra sig om 50–70 år, vilket antyder att den högsta toppen kan komma tillbaka med ett intervall inom 70–90 år för de vanligaste namnen och inom 100–120 år för andra förnamn.

Det framkommer också hur olikartade frekvenskurvorna kan te sig vid olika förnamn. Ibland kommer ett namn tillbaka fortare och ibland långsammare, ibland är frekvensen brantare i sin upp- och nedgång (t.ex. *Agneta*) och andra gånger är de flackare (t.ex. *Elvira* och *Otto*). Vidare visar materialgenomgången att ett namn, t.ex. *Alma*, *Clara/Klara*, *Emma* och *Selma*, som har en lägre popularitetstopp vid ett tillfälle kan få en högre topp vid ett senare tillfälle då frekvensen för förnamnet återigen stiger, vilket ytterligare förstärker bilden av hur svårtolkat namnpopularitet är.

b) Förnamn som inte har haft någon popularitetstopp på lång tid.

I det undersökta materialet finns också förnamn som inte har haft något popularitetstopp när den förväntades infalla, t.ex. mansnamnen *Adolf*, *Fridolf*, *Rudolf* och kvinnonamnen *Hildur* och *Olga*, men eftersom popularitetskurvorna har visat sig vara olikartade är det svårt att veta både hur länge det är rimligt att vänta på en ny popularitetsuppgång och hur hög den behöver vara för att betraktas som en frekvensökning.

c) Förnamn som bärs som tilltalsnamn av en låg andel personer.

Om ett förnamn bärs av ett fåtal personer är det inte säkert att det förekommer några modetoppar, utan det kan istället ha ett så lågt inflöde av nya namnbärare att det inte går att mäta i form av toppar. I materialet finns till exempel namn som *Brynolf*, *Fridolf*, *Rudolf* och *Hulda*, vars popularitetstoppar inte är särskilt tydliga, men de bärs kontinuerligt under hela undersökningsperioden (slutet av 1800-talet till 2022) av ett fåtal namnbärare. Särskilt *Fridolf* och *Hulda*, som för närvarande åter ökar som tilltalsnamn med bärare som har en låg genomsnittlig ålder, verkar inte försvinna – åtminstone inte just nu.

d) Förnamn som är sporadiskt förekommande som tilltalsnamn.

Många av de förnamn, t.ex. *Arvida*, *Davida*, *Fransina*, *Oscaria/Oskaria* och *T(h)omasine*, som lätt skulle kunna uppfattas som försvunna ur namnskicket bärs i själva verket av någon enstaka nu levande person i Sverige. I vår individualistiska era finns en önskan om ovanliga förnamn till barnen och detta skulle kunna gynna förnamn som är ovanliga nu för tiden. Därtill skulle ideologin om ett folkhemssverige med gamla anor kunna leda namngivarna till att leta bland förnamn som nästan inte längre är i bruk. Strävanden av den här typen av individualistisk eller ideologisk natur skulle alltså kunna vara en drivkraft för att återuppväcka äldre förnamn. Utan att fullständigt definiera dem som "försvunna" går det trots allt att konstatera att de ligger pyrt till, men det går inte heller att utesluta att de skulle kunna flamma upp och börja användas av fler personer.

e) Förnamnet förekommer endast som sidoställt förnamn.

För förnamnens överlevnad går det knappt att överskatta den roll som flernamnssystemets framväxt har inneburit eftersom det tillåter varje person att ha flera förnamn. Ett förnamn som inte är tilltalsnamn, t.ex. *Öpir*, har låg synbarhet utanför den mest intima kretsen runt namnbäraren. Det innebär å ena sida att spridningen av sådana förnamn påverkas negativt, men å andra sidan att de trots allt existerar, kanske till och med i stor skala. Beaktat deras låga synbarhet, upprätthåller de likväl positioner i det gemensamma onomastikonet.

f) Förnamn som endast förekommer i det gemensamma minnet.

Så länge ett förnamn finns i skriftliga källor, t.ex. 1800-talsnamnen *Courumame*, *Fredrian*, *Hygienus*, *Zebonia* och *Zulerina*,²⁴ eller existerar i det kollektiva och/eller det individuella minnet kan det återigen komma att användas, trots att det inte har burits under en lång tid. Detta skulle kunna ske om någon hittar det genom t.ex. släktforskning, eller en vandring över kyrkogårdar där avlidna personers namn finns inristade på gravstenar.

g) Förnamn som inte har burits sedan medeltiden.

Det har säkert förekommit förnamn i fornsvenskan och under medeltiden som inte längre används och som vi kanske inte ens känner till eftersom de inte

²⁴ Dessa exempel har hämtats från avhandlingen *Novation i norr* (Gustafsson 2002) som handlar om nya dopnamn i Skelleftebygden 1791–1890.

finns bevarade i några källor. Med andra ord har vissa förnamn fallit ur vårt gemensamma onomastikon och därigenom försvunnit för alltid. Med en sträng definition av ”försvunnen” hör endast dessa namn till dem som är helt försvunna. I och med den här stränga definitionen är det alltså inte heller möjligt att exemplifiera dessa förnamn eftersom de har försvunnit fullständigt ur såväl skriftliga som muntliga källor.

Sammanfattningsvis leder analysen fram till att det är väldigt svårt att veta hur förnamn och namntrender beter sig och vad som kommer att hända i framtiden eftersom det är så komplexa rörelser som påverkar. Dessa rörelser kan vara avhängiga av såväl språkinterna faktorer, t.ex. vissa ljud, antalet stavelser och förändrad betydelse, som språkexterna faktorer, t.ex. influenser från populärkultur och ideologiska samhällsförändringar, som samverkar eller motverkar varandra. Egentligen finns ingenting som talar för att moderna förnamn försvinner i någon större utsträckning. I och med ett skriftspråk och en utvecklad administration förefaller helt försvunna förnamn bli färre och färre, om överhuvudtaget några. Att ett förnamn ligger pyrt till betyder enbart att det har få bärare, inte att det med säkerhet kan sägas vara försvunnet för alltid. Det kan mycket väl ligga och pyra någonstans.

Referenser

- Aldrin, Emilia, 2011: Att välja namn. Namngivningsmönster i Göteborg 2007. Uppsala: Uppsala universitet.
- Alhaug, Gulbrand, 2004: Fornamn i Noreg frå 1900 till 1975 – med vekt på endringer i namnemønsteret. Oslo: Novus.
- Allén, Sture & Wåhlin, Staffan, 1995: Förnamnsboken. 3:e utökade och reviderade uppl. Stockholm: Norstedts förlag.
- Besnard, Philippe & Desplanques, Guy, 2001: La cote de prénoms en 2002. Avec la vrai liste pour choisir un prénom. Paris: Balland.
- Brylla, Eva, 2004: Förnamn i Sverige. Kortfattat namnlexikon. Stockholm: Liber.
- Gustafsson, Linnea, 1994: I förnamnens värld. Dopnamn i tre församlingar under 1900-talet. Opublicerad C-uppsats. Institutionen för nordiska språk, Umeå universitet.
- 2002: Novation i norr. Nya dopnamn och namngivningsmönster i Skelleftebygden 1791–1890. Umeå: Umeå universitet.
- 2020: Strukturella skillnader mellan svenska kvinno- och mansnamn 1915–2016. I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 35. S. 159–176.
- Janzén, Assar, 1947: De fornvästnordiska personnamnen. I: *Personnamn*, red. av Assar Janzén. S. 22–186. Stockholm: Bonniers.
- Kiviniemi, Eero, 2003: Mode och smak vid val av namn. I: *Namn och språk i när och fjärran*. Hyllningsskrift till Marianne Blomqvist den 24 september 2002, red. av Ann-Marie Ivars under medverkan av Pirkko Lilius, Anne-Marie Londen & Mirja Saari. S. 35–46. Helsingfors: Helsingfors universitet.

- Meldgaard, Eva Villarsen 1997: Fornavnemoder i Danmark 1820–2020. I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 15. S. 101–112.
- Otterbjörk, Roland, 1992: Svenska förnamn. Kortfattat namnlexikon. Tredje upplagan. Solna: Almqvist & Wiksell.
- Riksdagen, 2016 = https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20161013-om-personnamn_sfs-2016-1013/
- Rogers, Everett M., 1983: *Diffusion of innovations*. New York: Free Press.
- SCB = Hur många heter...?: <https://scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/namnsoek/>
- SCB = Namn – nyfödda flickor 2022: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/ovrigt/namnstatistik/pong/tabell-och-diagram/nyfodda--efter-namngivningsar-och-tilltalsnamn-topp-100-uppdateras-efj/flicknamn/>
- SCB = Nyfödda, tilltalsnamn efter namngivningsår och kön. År 1998 – 2022: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0001_BE0001D/BE0001Nyfodda/
- Sigurd, Bengt & Eeg-Olofsson, Mats, 2004: Modets växlingar hos förnamn i Norden. I: *Arkiv för nordisk filologi* 119. S. 209–225.
- Solling, Daniel, 2024: Der Rufname *Helmik(e)* in Schweden. I: *Bewegungen. Beiträge zur 14. Arbeitstagung schwedischer Germanistinnen und Germanisten Text im Kontext in Lund am 21.–23. April 2022*, red. av J. Alexander Bareis, Henrik Henriksson & Mikael Nystrand. S. 135–149. Lund: Lunds universitet.
- Svanevik, Anne, 1987: Moderne personnavn. Hvilken betydning har navnas struktur og semantikk for oppkomst og utbredelse av motenavn? I: *Nionde nordiska namnforskarkongressen, Lund 4–8 augusti 1985*, red. av Göran Hallberg, Stig Isaksson & Bengt Pamp. S. 189–204. Uppsala: NORNA-förlaget.

